

БИБЛИОГРАФИЈА

BIBLIOGRAPHY

Група аутора: Географска енциклопедија насеља Србије – Војводина, књ. 1, Друго измењено и допуњено издање, Географски факултет Универзитета у Београду, Београд, 2005, стр. 1–397.

Током 2001. и 2002. године штампано је прво издање Географске енциклопедије насеља Србије у четири књиге, у којој су обрађена 6.155 насеља, од којих је 4.239 у централној Србији, 467 у Војводини и 1.449 насеља на Косову и Метохији. Њеним објављивањем у знатној мери покривена је дотадашња белина, ако тако може се да каже, у фонду основних научних знања енциклопедијског карактера о насељима Србије. Овом приликом, пред нама је прва књига другог допуњеног и коригованог издања *Географске енциклопедије насеља Србије – Војводина*, у којој су, као што се из наслова види, обрађена сва стална насеља на територији АП Војводине. Објављивањем ове књиге, прве у низу које ће бити штампане у годинама које су пред нама, почело је публиковање регионалних енциклопедија насеља Србије, које треба да обезбеде потпунији и свеобухватнији фонд релевантних знања о настанку и развоју наших насеља.

Извесно је да *Географска енциклопедија насеља Србије – Војводина*, представља у великој мери коригован, допуњен и измењен текст у односу на садржаје објављене током 2001. и 2002. године. Наиме, у већ постојеће текстове аутора, преузетих из напред наведене четири књиге, инкорпорирани су неки нови параметри, као што су: број домаћинстава, учешће пољопривредника и радника у укупној популацији насеља, површина насеља – грађевински рејон, структуре коришћења земљишта, етничка структура становништва по попису 2002, индекс демографског старења становништва (1961. и 2002), број старачких домаћинстава (сви чланови стари 60 и више година) са пољопривредним поседом у власништву, културна добра, број ученика основних и средњих школа за школску 1992/93. и 2003/04. годину, пијачни дани, робно-сточни и сточни вашари и други, који су од вишеструког значаја за науку и различита подручја друштвене праксе (просторно планирање, урбанистичко планирање, рурално планирање и сл.). У изради Енциклопедије, којом је руководио проф. др Србољуб Ђ. Стаменковић (редактор, технички уредник и један од аутора), учествовало је 28 аутора различитих професионалних оријентација (географи, просторни планери, социолози, економисти и др.).

Географска енциклопедија насеља Србије – Војводина, третира 467 сталних насеља (градских, мешовитих и сеоских), од којих је једно – Оборњача код Бачке Тополе, спонтано расељено у другој половини 2002. године, као и више привремених насеља, која су обрађена у административним и катастарским границама сталних насеља. Енциклопедија спада у ред азбучних (алфаветских), у којој су територијалне јединице – општине и насеља у њиховом склопу, обрађене по азбучном реду, од А до Ш, с тим што су под насловом: *О раду на Енциклопедији* (др Србољуб Ђ. Стаменковић), презентована битна теоријско-методолошка питања рада на Енциклопедији и остале напомене важне за разумевање енциклопедиј-

ских садржаја. Након тога обрађене су поједине групе насеља по следећем редоследу: *Ада* (др Србољуб Ђ. Стаменковић, мр Марија Мартиновић), *Алибунар* (др Србољуб Ђ. Стаменковић, мр Марија Мартиновић), *Апатин* (др Јован Плавша), *Бач* (др Јован Ромелић), *Бачка Паланка* (др Јован Плавша), *Бачка Топола* (др Милован Пецељ), *Бачки Петровац* (др Јован Ромелић), *Бела Црква* (др Дејан Шабић, мр Весна Иконовић), *Беочин* (др Јован Ђуричић), *Бечеј* (др Јован Ромелић), *Врбас* (др Раде Давидовић, мр Снежана Вујадиновић), *Вршац* (др Јован Ромелић), *Жабал* (др Невена Ђурчић), *Житиште* (др Драган Ђ. Обрадовић), *Зрењанин* (др Јован Плавша), *Ипђија* (др Раде Давидовић), *Ириг* (др Љупче Миљковић), *Кањижа* (др Невена Ђурчић), *Киkinда* (др Драган Ђ. Обрадовић), *Ковачица* (др Јован Ромелић), *Ковин* (др Весна Иконовић), *Кула* (др Владимир Стојановић), *Мали Иђош* (др Милка Бубало), *Нова Црња* (др Драган Ђ. Обрадовић), *Нови Бечеј* (др Драган Ђ. Обрадовић), *Нови Кнежевац* (др Дарко Бајић), *Нови Сад* (др Драгана Дунчић, др Бранко Ристановић), *Опово* (др Дејан Шабић), *Оџаци* (др Владимир Стојановић), *Панчево* (др Богдан Лукић, др Зоран Жегарац), *Пећинци* (др Слободан Ђурчић), *Планиште* (др Милка Бубало), *Рума* (др Бранко Ристановић), *Сента* (др Снежана Бесермењи), *Сечањ* (др Јован Плавша), *Сомбор* (др Снежана Ђурђић), *Србобран* (др Павле Томић), *Сремска Митровица* (др Снежана Бесермењи), *Сремски Карловци* (др Владимир Станковић), *Стара Пазова* (др Јован Ромелић), *Суботица* (др Јован Динић, Драгица Р. Гатарић), *Темерин* (др Саша Кицошев), *Тител* (др Бранко Ристановић), *Чока* (др Драган Ђ. Обрадовић) и *Шид* (др Бранко Ристановић).

Енциклопедијски текст илустрован је са 77 табела, 464 графикана, 90 старосних пирамида, 91 фотографијом и 16 картографских прилога. На почетку сваке словне групе насеља, по општинама, табеларно (32 табеле) су приказани неки просторно-демографски подаци, као што су: број насеља (2004), површина територије под насељима (2000), укупан број домаћинства и домаћинства без земљишног поседа (2002), индекс старења становништва 1961, 1991. и 2002, просечна старост становника општине 1991. и 2002. године, као и број старачких домаћинства са свим члановима старим 60 и више година по величини земљишног поседа у својини 1991. и 2002. године. Осталих 45 табела, у којима су од 1961. до 2002. године дати неки основни просторно-демографски показатељи (број насеља – градска и остала, концентрација популације, стопа природног прираштаја, стопа имиграције и општа стопа активности), дате су на почетку сваке групе насеља – општине. Да би се илустровао процес старања становништва у градовима и већим насељима на територији Војводине презентоване су и старосне пирамиде (1971. и 2002) становништва општинских центара. Уз то, свака одредница (насеље) садржи графички приказ промена (1971, 1991. и 2002) у аграрном становништву (укупно, активно и издржавано пољопривредно становништво – 464 графикана), које су представљене методом шрафа.

Енциклопедија садржи и индекс насеља, који је и у функцији садржаја књиге, јер корисницима, између осталог, омогућава брже проналажење одређених насеља (одредница) у књизи. На крају књиге, у форми азбучног списка, презентована је коришћена литература, укључујући ту и многобројне изворе (187 библиографских јединица), при писању Енциклопедија, као и основни подаци о ауторима појединих група енциклопедијских одредница.

У прилогу, на крају Енциклопедије, приложене су три неоспорно оригиналне тематске насељске карте: 1) *Војводина – пазарни дани, робно-сточни и*

сточни ваишари, 2) Војводина – учешће старачких домаћинстава (сви чланови стари 60 и више година) са пољопривредним поседом у својини у укупном броју домаћинстава насеља 1991. и 3) Војводина – учешће старачких домаћинстава (сви чланови стари 60 и више година) са пољопривредним поседом у својини у укупном броју домаћинстава насеља 2002, аутора др Србољуба Ђ. Стаменковића и Драгице Р. Гатарих, на којима је приказана просторна и временска (недељна и годишња) организација тржишта аграрних производа путем пијачне купопродаје, као и размештај и промене у концентрацији старачких домаћинстава са пољопривредним поседом у власништву по насељима у Војводини. И у овом сегменту Енциклопедије евидентно је стремљење редактора да нагласи нека битна својства аграрног пејзажа Војводине, што је и разумљиво с обзиром на то да овај део територије Србије представља типичну пољопривредну регију (житницу Србије).

Верујемо да ће својом оригиналношћу, униформношћу текста и садржајношћу Енциклопедија привући велику пажњу научне и стручне јавности, као и широког круга других корисника и читалаца.

И на крају наводимо да је *Географска енциклопедија насеља Србије – Војводина*, 2005. године била изложена на Сајму књига у Београду и Међународном сајму књига у Франкфурту.

Драгица Р. Гатарих

Жене и мушкарци у Београду кроз статистику, Завод за информатику и статистику града Београда, Београд, 2005. (*Women and Men in Belgrade According to Statistics*, Institute for informatics and statistics, Belgrade, 2005)

Публикација *Жене и мушкарци у Београду кроз статистику* представљена је на 64 стране текста на српском и енглеском језику, уз 38 табела и 14 графика. Прва публикација овакве врсте код нас је настала из потребе да се одређена социо-економска обележја прате преко статистичких података приказаних према полу. Демографски и други подаци су приказани према полу из области општих података о граду, становништву, здравству, образовању, социјалној заштити, криминалитету, запослености и зарадама и односе се на последњи међународни период 1991–2002. године.

У делу који се односи на опште податке о Београду дати су у кратким цртама подаци о укупној површини, броју насеља, као и објашњења о методологији пописивања становништва у послератним пописима, укључујући ту и дефиниције неких основних демографских показатеља неопходних за анализу у овој публикацији, као што су: очекивано трајање живота жена и мушкараца, њихова просечна старост и одређивање појма ”становништво према полу и старости”, уз објашњење табеларних приказа и конструисања старосно-полних пирамида.

У одељку који обрађује проблематику становништва дати су подаци о националности, националној и етничкој припадности, брачном статусу и аутохтоном и мигрантском становништву.

Део публикације који се односи на здравство представљен је кроз статистику природног кретања становништва: статистику рођених и умрлих (стопе смртности одојчади и специфичних стопа морталитета).

Образовни статус мушког и женског становништва Београда представљен је подацима о ученицима уписаним у први разред основне и средње школе, студентима виших школа и факултета, као и дипломираним студентима према полу. Публиковани су и подаци о наставном особљу у основним и средњим школама према полу, као и подаци о сталном становништву старијем од 15 година према полу и школској спреми.

У делу публикације који обрађује социјалну заштиту посебна пажња посвећена је деци у предшколским установама, ученицима у домовима ученика и студентима у студентским домовима. Презентовани су и подаци за малолетна и пунолетна лица према полу који су корисници социјалне заштите.

Одељак о криминалитету се односи на осуђена лица према старости (категорија малолетних и пунолетних лица) и полу.

Последњи одељак ове публикације третира запосленост, зараде и проблематику активних лица које обављају занимање по полу и општинама града, према полу и делатностима које лица обављају, затим податке о броју активних жена на 100 мушкараца по секторима делатности, запослени према полу и делатности, као и број запослених жена на 100 мушкараца према секторима делатности. Анализиране су и зараде запослених по полу и секторима делатности за 2004. годину, као и зараде мушкараца и жена и упоређења њихове стручне спреме.

Ова публикација представља почетак изградње одрживог институционалног програма родне статистике значајног за каснија изучавања демографског феномена на територији Града Београда и на територији Републике Србије.

Даница Шантић

Весна Лукић: Избегличке миграције из Босне и Херцеговине у Београду, Посебна издања, књ. 66, Географски институт "Јован Цвијић" САНУ, Београд, 2005.

Научна монографија *Избегличке миграције из Босне и Херцеговине у Београду* представља магистарски рад аутора и део резултата истраживања на пројекту "Дунавско-моравски коридор као главна осовина регионалног интегрисања Србије у Југоисточну Европу". Има 120 страна текста, 9 страна прилога, 3 карте, 20 графика и 56 табела.

Структурна и функционална анализа избегличке популације из БиХ досељене на територију Града Београда фокусирана је на проучавање основних карактеристика избегличких миграција са циљем да се утврде одређене специфичности у структури избегличке популације и становништва погођеног ратом.

Аутор полази од обима и територијалног размештаја избеглица из Босне и Херцеговине у Европи и свету, као и обима и динамике избегличких миграција из Босне и Херцеговине и територијалне дистрибуције миграната у Србији, с тим што је нагласак на просторну дистрибуцију избеглица у Београду и динамику миграционог процеса. У делу који се односи на структуру избегличке популације из Босне и Херцеговине у Београду пошло се од основних демографских и социоекономских обележја. Анализирана је полна структура, старосна структура са показатељима старења становништва (по великим старосним групама), дате су ста-

росне пирамиде, као и специфичне категорије становништва. Анализиран је и брачни статус, образовна структура, структура избеглица по економској активности (радни контингент, активно становништво и претходно занимање) и национални састав избеглог становништва са територије Босне и Херцеговине у Београду.

У делу књиге који се односи на аспекте проблема избеглица у процесу интеграције разматране су карактеристике смештаја избеглица, дисперзија, капацитети и друга својства колективног смештаја избеглица у Србији, демографске карактеристике популације смештене у колективним центрима и проблеми економске адаптације избеглица. Смештај избеглица и могућа решења избегличког питања су веома значајни, јер се више од половине избеглица определило за локалну интеграцију као трајно решење избегличког статуса, па је неопходно креирати политику и програм трајног решења животних проблема избеглица.

У овој монографији, поред осталог, третира се и једно од кључних питања повезаних са избегличком популацијом које се односи на могућа решења избегличког питања дата кроз три могућности: добровољне репатријације у земљу порекла, интеграције у држави првог азила и пресељавање у треће земље. У даљем тексту се разматра међузависност територијалног размештаја избеглица из Босне и Херцеговине у Србији и њихових структурних карактеристика и опредељења за одређено трајно решење избегличког статуса.

У последњем поглављу монографије, пре закључних разматрања, анализиран је утицај избегличких миграција из Босне и Херцеговине на демографски развитак Србије и Града Београда, где је евидентан покушај да се докаже хипотеза о позитивној селективности избеглица из Босне и Херцеговине у Београду у односу на укупну избегличку популацију из Босне и Херцеговине у Републици Србији.

Ова књига представља оригиналан и значај научни допринос проучавању и разумевању узрока и механизма принудних миграција, нарочито оних које су проузроковане деловањем политичких фактора. Научна знања о пореклу, обиму, правцима, просторном размештају и структури избегличке популације из БиХ у Београду веома су значајна за потребе практичних активности решавања избегличких проблема на територији Републике Србије и њеног главног града.

Даница Шантић

Драшко Маринковић: Демографски проблеми процеса избјеглиштва у Републици Српској, Посебна издања, Географско друштво Републике Српске, Бања Лука, 2005.

Књига коју приказујемо представља скраћену верзију докторске дисертације под насловом: *Избјеглиштво – специфичан вид миграција становништва Републике Српске у периоду 1991–2001*, Драшка Маринковића. Има 132 стране текста, 30 табела, 10 графикона, 7 страна литературе, извора и документација и 11 страна прилога, са по 10 табела и картограма.

Разматрање обиља демографских проблема избеглица у Републици Српској аутор заснива на познатим теоријско-методолошким полазиштима истраживања миграција становништва, уз апострофирање значаја присилних миграција,

пре свега, избеглиштва на територији Републике Српске у последњој деценији XX и почетком XXI века. Да би указао на основне разлоге великог егзодуса становништва бивше СР Босне и Херцеговине, у којем је преко 2 милиона људи, или 50% њеног, становништва нашло уточиште готово у целом свету, аутор полази од географског положаја и друштвено-географских карактеристика геопростора Републике Српске, наглашавајући историјски развој овог простора, природне и друштвене одлике, као и демографске карактеристике – демографски развој и густину насељености, природно и механичко кретање становништва.

У централном делу књиге обухваћена је проблематика избеглиштва у Републици Српској од 1991. до 2001. године, његови узроци и хронологија. Анализирани су основни избеглички правци, размештај избеглица и обим избеглиштва, са нагласком на избегличку популацију која је досељена у Републику Српску, као и избеглице из Републике Српске у Федерацију БиХ, Србију и Црну Гору и иностранство. Сагледан је и регионални аспекти избеглиштва на територији Републике Српске.

У делу књиге који се односи на последице избеглиштва анализирани су: просторне, демографске, социо-економске, психолошке, културно-историјске и политичке последице. Том приликом објашњене су полно-старосна, образовна, етничка и економска структура избеглог и расељеног становништва, као и структура избеглих домаћинстава.

Значајан део ове књиге бави се могућим привременим и трајним решењима проблема избеглиштва, репатријацијом избеглог и расељеног становништва и останком ове популације у месту избеглиштва.

На крају књиге, аутор истиче да је анализа проблема избеглиштва у Републици Српској указала на сложеност деловања ове врсте миграција становништва. Неспорно је да ова књига представља значајан допринос изучавању избегличких миграција на територији Републике Српске која може послужити као поуздана и научно фундирана за даља проучавања избегличке популације у Републици Српској и суседним земљама и регијама.

Даница Шантић